

EESTI NÕUKOGUDE SOTSIALISTLIKU VABARIIGI VALITSUS

m ä ä r u s

27. detsembrist 1988.a. nr. 426

Tallinn, Toompea

Lääne-Eesti saarestiku biosfääri
kaitseala moodustamise kohta

Eesti NSV Ülemnõukogu 6. detsembri 1988.a. otsuse "Looduskaitse ja loodusvarade kasutamise olukorra ja ülesannete kohta Eesti NSV-s" täitmiseks Eesti NSV Valitsus m ä ä r a b:

1. Moodustada alates 1. jaanuarist 1990.a. Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala üldpindalaga 1560078 ha (sealhulgas erirežiimiga kaitstavad põhialad 123 000 ha) ning arvata selle alla maa vastavalt lisale.

2. Kinnitada:

1) Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala piirid vastavalt juurdelisatud skeemile;

2) juurdelisatud "Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala põhikõrus".

3. Panna Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala haldamine vastava asutamiskokkolepingu alusel Haapsalu, Hiiumaa ja Kingissepa rajooni täitevkomiteele.

Haapsalu, Hiiumaa ja Kingissepa rajooni täitevkomiteel tagada koos maa- ja merekasutajatega Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala põhiülesannete täitmine ja režiimi järgimine.

4. ENSV Keskkonnaministeeriumil koos Haapsalu, Hiiumaa ja Kingissepa rajooni täitevkomitee ning UNESCO rahvusvahelise programmi "Inimene ja biosfäär" Eesti Vabariikliku Komiteega:

17 01 90
116/4

1) lähtuda biosfääri kaitseala arendamise põhisuundade väljatöötamisel programmi "Inimene ja biosfäär" rahvusvahelise koostöö plaanist ning arendada sellealast koostööd teiste Läänemeremaadega;

2) töötada välja Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala tsoneerimisskeem, looduskasutuse ja -kaitse eeskirjad, looduskasutuse ja -kaitse kontseptsioon (sealhulgas majanduslikud arvestused) ning kaitseala haldamiseks vajalikud normatiivaktid;

3) korraldada Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala loodusressursside inventeerimine ning moodustada vastav andmepank, töötada välja loodusressursside ratsionaalse kasutuse ja -kaitse ning kaitsealal tehtavate teaduslike uuringute pikaajaline programm.

5. ENSV Rahandusministeeriumil näha Eesti NSV 1990. aasta riigieelarve projektis ette Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala Olalpidamiskuludeks 60 tuhat rubla, muu tegevuse finantseerimine korraldada Eesti Keskkonnafondi ja kohalike eelarvete kaudu.

Eesti NSV Valitsuse esimees

I. TOOME

Eesti NSV riigiminister

T. JÄRVE

K I N N I T A T U D
Eesti NSV Valitsuse
27. detsembri 1989.a.
määrusega nr. 426

Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala
põhimäärus

I. Üldsätted

1. Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala (edaspidi - biosfääri kaitseala) on moodustatud UNESCO rahvusvahelise programmi "Inimene ja biosfäär" (MAB) raames Eesti NSV Valitsuse 27. detsembri 1989.a. määrusega nr. 426. Tema põhifunktsioonideks on:

1) looduskaitseline funktsioon - säilitada palearktilise biogeograafilise regiooni boreonemoraalse (okas- ja laialehiste metsade võõnd) provintsi saarte tüüpilised ja unikaalsed liigirohked looduskompleksid avatud süsteemina;

2) teaduslik funktsioon - õppida tundma looduslike ja antropogeennete protsesside ning nähtuste kulgu, lõlitada rahvusvahelisse teaduslike uuringute ja monitooringu võrku;

3) sotsiaal-majanduslik funktsioon - osaleda regionaalplaneerimises, loodusressursside kasutamise põhjendamises ja keskkonnainformatsiooni avalikustamises, et soodustada traditsioonilist ning loodusõbralikku majandamist, kaevata kohalikke elanikke biosfääri kaitseala tegevusse ja anda neile ökoloogiaalast haridust.

2. Biosfääri kaitseala üldpindala on 1560078 ha, mille hulka kuulub 403778 ha maismaad Haapsalu rajooni Vormsi saarel, Hiiumaa ja Kingissepa rajoonis ning 1156300 ha neid alasid ümbritsevat mereakvatooriumi. Maa on arvatud biosfääri kaitseala alla põhimaakasutajate maast maha arvama ta.

3. Biosfääri kaitseala kuulub vabariigi ühtsesse kaitsealade süsteemi ja teda haldavad regiooni kohaliku omava-

litsuse täitevorganid tihedas koostöös ENSV Keskkonnaminis-
teeriumi ning UNESCO rahvusvahelise programmi "Inimene ja
biosfäär" Eesti Vabariikliku Komiteega (edaspidi MAB-i
Eesti Komitee). Biosfääri kaitseala juhindub oma tegevuses
Eesti NSV konstitutsioonist, Eesti NSV seadustest, Eesti
NSV Valitsuse otsustest, muudest normatiivaktidest ning
käesolevast põhimäärusest.

II. Biosfääri kaitseala põhiõlesanded

4. Lähtudes biosfääri kaitsealadele esitatavatest rah-
vusvahelistest nõuetest ja Lääne-Eesti saarestiku loodusli-
kust ning sotsiaal-majanduslikust omapärasest, on biosfääri
kaitseala põhiõlesanded järgmised:

1) Lääne-Eesti saarestiku unikaalsete ja representa-
tiivsete ökosüsteemide teaduslikult põhjendatud kaitse ning
nende taastootmisvõime säilitamine;

2) Ökosüsteemide koosseisu, dünaamika, stabiilsuse ja
produktiooni uurimine, nende prognostiliste mudelite koos-
tamine ning võrdlev analüüs provintsi ja regiooni piires
asuvate teiste biosfääri kaitsealadega, populatsioonide
geneetiliste uuringute arendamine ja inimese ökoloogia
uurimine;

3) integreeritud ökoloogilise monitooringu arendamine
rahvusvaheliste standardmeetodite alusel;

4) osalemine regionaalplaneerimises, traditsioonilise
majandamise soodustamine ja selle looduslähedaste vormide
rakendamine, looduseressursside pikaajalise ja tasakaalusta-
tud kasutamise põhjendamine, rekreatsiooni, turismi ja muu
sotsiaal-majandusliku tegevuse põhjendamine ning arenda-
mine, rikutud ökosüsteemide taastamise võtete uurimine ja
rakendamine;

5) kohalike elanike kaasamine biosfääri kaitseala juh-
timisse, tema õlesannete täitmisel ning kultuuritraditsioo-
nide toetamisse;

6) looduskaitsehariduse ja -õppe pidev arendamine ela-
nike hulgas, juhtide ning spetsialistide sellealane täien-

dusõpe mitmesugustes õppevormides, sealhulgas välismaal;

7) keskkonnainformatsiooni avalikustamine ning oma uurimistulemuste ja kogemuste laialdane levitamine;

8) geo- ja ökosüsteemide taluvuspiire arvestava juhtimise täiustamine looduskasutuses ja -kaitses;

9) kohalikele elanikele elamisväärsete ökoloogiliste tingimuste säilitamine ja taastamine;

10) biosfääri kaitseala üldise arendamisega seotud muude tööde juhtimine ja korraldamine.

III. Biosfääri kaitseala juhtimine ja finantseerimine

5. Biosfääri kaitseala looduskasutuse ja -kaitses teadusliku korralduse terviklikkuse tagamiseks moodustatakse asutamislepingu alusel Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala direksioon, kellel on Haapsalu, Hiiumaa ja Kingissepa rajoonis juriidilise isiku õigusi omavad regionaalsed arenduskeskused. Biosfääri kaitseala eesmärges realiseerivad regiooni kohaliku omavalitsuse täitevorganite juhtimisel biosfääri kaitseala piires paiknevad ettevõtted, asutused, organisatsioonid, eriobjektide valdajad, biosfääri kaitseala direksioon ning üksikisikud.

6. Biosfääri kaitseala kõrgeimaks organiks on biosfääri kaitseala Üldkogu, mis koosneb kaitseala rahvakogust, teaduskogust ja ettevõtluskogust. Üldkogu põhikiri kooskõlastatakse ENSV Keskkonnaministeeriumi ja MAB-i Eesti Komiteega ning selle kinnitavad regiooni kohalikud omavalitsused. Biosfääri kaitseala Üldkogu tegevus realiseerub regiooni rajoonide kohaliku omavalitsuse täitevorganite poolt konsensuse alusel vastuvõetud ühisotsusena.

Biosfääri kaitseala rahvakogu moodustatakse vabatahtlikkuse alusel esmatasandi kohalike omavalitsuste, haridus-, tervishoiu-, kultuuri- ja looduskaitseorganite ning ühiskondlike organisatsioonide ja liikumiste esindajatest. Rahvakogu tegutseb biosfääri kaitseala Üldkogu poolt kinnitatud kodukorra alusel.

Biosfääri kaitseala teaduskogu moodustatakse kaitseala

direktsiooni ettepanekul ja selle koosseisu kinnitab Öldkogu. Teaduskogu tegutseb MAB-i Eesti Komitee ja biosfääri kaitseala Öldkogu poolt kinnitatud kodukorra alusel.

Biosfääri kaitseala ettevõtluskogu liikmed delegeeritakse ettevõtetest, asutustest ja organisatsioonidest, kelle tegevus on seotud biosfääri kaitseala territooriumiga või majandustegevusega sellel territooriumil. Ettevõtluskogu kodukorra kinnitab biosfääri kaitseala Öldkogu.

Biosfääri kaitseala Öldkogu töö vaheaegadel tegutseb tema poolt valitud eestseisus koostöös kaitseala direktiooniga. Biosfääri kaitseala direktioon on juriidiline isik, kellel on oma nimega pitsat.

7. Direktsiooni koosseisu ja tema põhikirja kinnitab biosfääri kaitseala Öldkogu.

8. Biosfääri kaitseala tegevust finantseeritakse riigieelarvest, Eesti Keskkonnafondist ja kohalikest eelarvestest, kaitseala majandustegevusest saadavatest tuludest, kodu- ning välismaal tehtud sihteraldistest ja muudest vahenditest.

IV. Teadustöö korraldus

9. Biosfääri kaitsealal tehtava teadustöö peaesmärk on hõlmata komplekssete uuringutega Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala kui süsteem, mille alusel töötatakse välja aineringe mudelid, koostatakse ja peetakse loodusresursside ning keskkonnaseisundi katastreid, korraldatakse monitooringut, töötatakse välja rikutud ökosüsteemide taastamisvõtteid ning antakse teaduslikult põhjendatud soovitusi looduskaitseks ja -kasutuseks.

10. Teadustöö korraldamisel lähtutakse kuuluvusest ühtsesse rahvusvahelisse MAB-i programmi biosfääri kaitsealade võrku ja seda koordineerib Eesti Teaduste Akadeemia ja MAB-i Eesti Komitee. Vastavalt arendatakse välja teadusinfo kogumise, säilitamise ja töötlemise süsteemid ning lõlitatakse rahvusvahelistesse teadusinfo kanalitesse.

11. Biosfääri kaitseala teadustöö plaani koostab kaitseala teaduskogu kooskõlastatult Eesti Teaduste Akadeemia ja MAB-i Eesti Komiteega ning selle kinnitab biosfääri kaitseala Öldkogu.

12. Biosfääri kaitseala territooriumil tehtava statsionaarse, pikaajalise ökoloogia-, loodus- ja keskkonnakaitsealase teadustöö organisatsiooniliseks ja korraldavaks keskuseks on biosfääri kaitseala direktsioon, kes loob teadusalaseid otsesidemeid teadusasutuste ja UNESCO biosfääri kaitsealade rahvusvahelise süsteemiga.

13. Biosfääri kaitsealal tehtavad teadusuuringud on põhiolemuselt interdistsiplinaarsed, suunatud saarte ökosüsteemide struktuurse ja funktsionaalse omapära ning dünaamika tundmaõppimisele erineva inimõju korral ning saarte looduse mitmekesisuse kui stabiilsuse olulise aluse säilitamisele ning tasakaalustatud sotsiaal-majandusliku arengu tagamisele.

14. Teaduslike ülesannete lahendamiseks võib biosfääri kaitseala direktsioon moodustada ajutisi töögrupe, kaasates neisse ka NSV Liidu teiste liiduvabariikide ja välisriikide teadlasi, ning kasutada väljatöötatud programmide realiseerimiseks UNESCO poolt osutatavat tehnilist ning finantsabi.

V. Biosfääri kaitseala kaitse korraldamine

15. Biosfääri kaitseala looduse kasutamise ja kaitse korraldamisel lähtutakse biosfääri kaitseala looduskasutuse ja -kaitse kontseptsioonist, rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtetest ja -suundadest.

16. Biosfääri kaitseala erirežiimiga alad paiknevad kaitsealal eraldi, moodustades klastri. Looduskasutuse ja -kaitse diferentseeritud korraldamiseks on kaitsealal:

1) tuumalad, mis säilitatakse looduslikus ja poollooduslikus seisundis. Nendel aladel korraldatakse fundamen-

taaluuringuid ja monitooringut ökosüsteeme kahjustamata ning võimaldatakse piiratud arvu spetsialistide viibimist seal teaduslikel eesmärkidel. Tuumalad tähistatakse looduses ja põhimaakasutajate maakasutusplaanidel;

2) puhveralad, mis ümbritsevad tuumalasid või kõlgnevad nendega. Nendel aladel on lubatud ekstraktiivne monitooring, fundamentaal- ja rakendusüuringute korraldamine, kaadri õpetamine ning õpperadade rajamine, samuti reguleeritav traditsiooniline looduskasutus (kalandus, jahindus, põllundus, mesindus, loomade karjatamine, metsandus jne.). Eksponeeritakse näidismajandamist, on võimalik hajus asustus. Puhveralad tähistatakse põhimaakasutajate maakasutusplaanidel;

3) majandusalad, mis on mitmekõlgse teadusliku ja sotsiaal-majandusliku tegevuse piirkonnad.

17. Biosfääri kaitseala tsoneerimisskeemis määratakse kindlaks tuum- ja puhveralade asukoht, nendel paiknevate alaliste ja ajutiste katse-, taastamis-, säilitus-, teadus-, monitooringu- jne. alade asukohad, suurus ja piirid.

18. Biosfääri kaitseala loodusressursside kasutamise korda ja kaitsereežiimi reguleeritakse "Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala looduskasutuse ja -kaitse eeskirjadega" ning diferentseeritud ressursi- ja muude maksudega.

19. Biosfääri kaitseala tsoneerimisskeemi ning "Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala looduskasutuse ja -kaitse eeskirjad" kinnitavad biosfääri kaitseala Üldkogu ettepanekul regiooni kohaliku omavalitsuse täitevorganid kooskõlastatult ENSV Keskkonnaministeeriumi ning MAB-i Eesti Komiteega.

20. Biosfääri kaitseala üldreežiimi kindlustamine ja erirežiimiga alade kasutamise ja kaitse korraldamine toimub kohaliku omavalitsuse täitevorganite ja ettevõtete vahel sõlmitud lepingutes ettenähtud eritingimuste alusel.

21. Biosfääri kaitseala territooriumil asuvad looduskaitsealad, muud kaitsealad ja kaitsealused objektid säili-

tavad oma senise staatuse.

22. Biosfääri kaitseala režiimi kontrolli tagavad omavahelises tihedas koostöös kaitseala vastavad organid ja riiklikud looduskaitseorganid.

23. Biosfääri kaitseala loodusressursside kasutamise ulatuse, tootmiskvoodid ja ressursimaksud, lubatud saastekogused ja saastemaksud normeerivad ning kehtestavad piirkonniti kohaliku omavalitsuse täitevorganid kooskõlastatult biosfääri kaitseala vastavate organitega.

24. Kõik biosfääri kaitseala looduse kasutajad (ettevõtted, asutused, organisatsioonid, eriobjektide valdajad ja üksikisikud) on kohustatud järgima biosfääri kaitsealal kehtestatud režiimi. Režiimi rikkumise eest kannavad nad vastutust Eesti NSV seadusandlusega ettenähtud korras.